

УДК 338.48(477)(043.2)

Калінеску Т.В., д.е.н., проф.

Східноукраїнський національний університет ім. Володимира Даля, Україна

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ ВЕКТОР РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

Calinescu T.V., Dr., Prof.

THE SOCIAL AND ECONOMIC VECTOR OF TOURISM DEVELOPMENT IN UKRAINE

Соціально-економічна ситуація в країні змушує розглядати туризму як один з вирішальних чинників розвитку суспільства, бо туризм є не тільки однією з найпотужніших галузей економіки, а й сферою людської життєдіяльності. Сучасне суспільство, розвивається у напрямку, коли весь прогрес загалом визначається передусім структурою виробництва, розподілу й використання знань. Тобто людська цивілізація найближчого майбутнього перетворюється на своєрідний соціально-економічний простір, де людина є свідомим членом суспільства, яка ставить за мету – вивчення й дослідження навколишнього простору. А це можливо через міжнародний обмін ідеями на всіх рівнях, серед яких сфера туризму посідає особливу роль. Тому виникає необхідність більш ґрунтовно дослідити соціально-економічний вектор розвитку туризму в Україні.

Дослідження, що проводяться сьогодні в галузі туризму, можна розділити на такі напрями:

Перший - розкриває загалом прикладні аспекти управління туристичною галуззю та функціонування туристично-рекреаційних та готельних підприємств [1, 2, 3, 4, 5].

Другий – висвітлює туризм з точки зору задоволення деяких особистих потреб людини, які мають оздоровчу, морально-емоційну, освітню, пізнавальну і естетичну природу [6,7].

Третій – характеризує філософію туризму, осмислення його соціокультурного феномену [8].

Четвертий – має чисто освітній аспект, чому присвячено більшість навчально-теоретичних публікацій, бо ця галузь набирає швидкі темпи розвитку в Україні і потребує ґрунтовної науково-теоретичної підтримки як з боку науковців, так і з боку Міністерства освіти і науки України, яке готує спеціалістів-професіоналів для роботи у цій сфері [6, 7, 8, 9].

Трансформація суспільства, що відбувається сьогодні у світі та в Україні пов'язана з переоцінкою цінностей, соціально-економічною сутністю їх наповнення, у що вірить більшість населення. Проте відстежується прогресуюча диференціація та розшарування населення за регіонами та його потреб. Сучасна соціально-економічна ситуація в Україні призводить до компрометації цінностей взагалі, бо наразі для населення Сходу України не виникає інтересу й бажання залучитися до трансформізму цінностей, бо боротьба за існування – це той факт, що сьогодні цікавить їх. Саме потреба подолання існуючих проблем стимулює розробку нової системи цінностей, веде до нового кола соціально-економічних пріоритетів, які формують нову духовність, нове демократичне суспільство в Україні. Все це є слідством, що диктується законами розвитку суспільства, трансформацією та самоорганізацією регіональної економіки. Взагалі, сучасні відносини між суспільствами, окремими людьми ґрунтуються передусім на взаємовпливі надбаних цінностей, їх взаємодії. Одним із провідників такого процесу може виступати й звичайний туризм. Незалежно від того, яка сфера діяльності формально задіяна в процесі розвитку туристичного бізнесу (політична, навчальна, побутова і таке інше), соціально-економічні цінності виступають головним

чинником, що породжує механізми: обміну ідеями і знаннями, засвоєння і впровадження їх у повсякденну практику. Саме після туристичних поїздок, як правило, кардинально змінюється свідомість людини, активізується її здатність сприймати нове, пробуджуються творчі здібності. Туристична галузь, за умови використання її широких можливостей, здатна істотно гуманізувати, активізувати, стимулювати розвиток усіх сфер української економіки, відкрити дорогу до побудови у нашій державі справді демократичного, соціально й культурно орієнтованого суспільства. Крім того, в основі туризму – лежить комунікативний процес, що є головним принципом апробації в економіці. Саме процеси комунікації дозволяють ідеям не зависати у просторі, а втілюватися в думках інших людей, породжувати нові знання, уявлення, потреби та цінності.

Тому метою дослідження є питання активізації соціально-економічного розвитку під впливом індустрії туризму, котра є одним із векторів сприяння й розвитку національної економіки на основі соціоінтеграції та соціокомунікацій.

Сфера туризму, як ніяка інша сфера національної економіки, ґрунтується переважно на таких головних складових розвитку як інтеграція, інтерналізація, комунікативність і т.п. Також беззаперечним є й той факт, що за рахунок порівняно менших капіталовкладень, туризм приносить набагато більше валютних надходжень до національної економіки, ніж інші експортоорієнтовані та конкурентоздатні виробництва. Окрім фінансових надходжень набагато ціннішим, що дає розвиток туризму і загалом національної економіки будь-якої держави, у тому числі України, це є:

- процеси політичної й економічної консолідації, які відбуваються у світі та у внутрішньому розвитку держав;

- розвиток соціально-економічної та транспортної інфраструктури, яка має відповідати загально прийнятим потребам й вимогам;

- підвищення стандартів якості життя у світі, які виступають орієнтиром щодо розвитку й вибору пріоритетних життєвих цінностей у вітчизні;

- наявність консервативно-ліберальних законів, які дозволяють без бюрократичних перешкод мати можливість розвиватись кожній людині, підвишувати її освітньої професійний рівень;

- таке інше.

Слід підкреслити і той факт, що сфера послуг, до якої відноситься туризм та розвиток готельного бізнесу зростає у всьому світі (також тенденція відстежується і в Україні) майже у часовій прогресії відповідно появи нових форм, розширенню масштабів і підвищенню якості суспільних потреб. Що не може не впливати на ринок праці, активізацію підприємницької діяльності, а також перерозподіл суспільних благ, зміну напряму інвестиційних надходжень, стимулювання й появу нових нестандартних соціально-економічних технологій управління, прийняття правильних рішень та формування нових потреб у людини.

В умовах сьогоденного соціально-економічного й політичного стану в Україні, відсутності національних програм щодо розвитку туризму в державі не можна розраховувати на розвиток туристичної сфери відповідно потребам суспільства, проте досвід зарубіжних країн показує, що навіть незначні преференції, увага і підтримка туристичного бізнесу з боку держави, приносять користь щодо розвитку супутніх туризму секторів економіки, сприяє виконанню соціально-економічних функцій держави (екологічної, соціальної, освітньої, культурної та інших), міжнародному взаєморозумінню, розрядці міжнародної напруги.

Розкриті соціально-економічні вектори впливу туризму на економіку держави підкреслюють необхідність й вагомість приділення уваги:

1) впровадженню фінансово-валютних преференцій для розвитку внутрішнього туризму і певних обмежень для зовнішнього, що має відношення як для туристичної індустрії, так і фізичних осіб, хто користується цими по слугами;

2) спрощенню митних процедур при перетинанні кордону, що має відношення не тільки до обсягів перевезень, але й до фізичних осіб, особливо відносно необхідності мати закордонний паспорт, коли майже увесь світ переміщується за єдиним національним;

3) розвитку і розгалуженню транспортної інфраструктури, введенню економічно прийнятних тарифів на транспортне обслуговування, що сприятиме розвитку не тільки туристичної індустрії але й сфери перевезень теж;

4) створенню можливостей (системи квот, пільг, податкових канікул) щодо розвитку туристичних дестинацій у кожному регіоні України, що сприятиме появі робочих місць, підвищенню зайнятості населення та зростанню його благополуччя;

5) якісному оцінюванню рекреаційних ресурсів держави не тільки за допомогою показників вимірювання стану навколишнього середовища, але й шляхом проведення незалежного соціально-економічного аудиту щодо позитивної ролі розвитку туризму у даному регіоні;

6) набуттю транснаціонального характеру соціокомунікативних зв'язків, створенню умов для розвитку регіональної соціально-економічної самобутності в рамках загальної глобальної однорідності.

Подальші дослідження будуть спрямовані на побудову механізму формування людських цінностей за допомогою туризму, який дозволяє руйнувати світ прийнятних людських звичок, стереотипів, повсякденності шляхом розширення горизонтів пізнання навколишнього середовища й соціокультурних цінностей світу. Саме туризм стає тією необхідною формою, що доповнює повноцінне існування людини, впливає на характер її потреб та вибір нових соціально-економічних пріоритетів.

Перелік посилань

1. Гончаренко Я.Є. Моделювання розвитку туристсько-рекреаційного комплексу регіону: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук за спец. 08.00.11 – математичні моделі, моделі та інформаційні технології в економіці / Я.Є. Гончаренко. – Черкаси: Східноєвропейський університет економіки і менеджменту, 2015. – 21 с.

2. Корнілова Н.В. Механізм управління життєвим циклом туристичного підприємства: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук за спец. 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності) / Н.В.Корнілова – Київ: ПВНЗ «Європейський університет», 2015. – 21 с.

3. Маховка В.М. Формування системи антикризового управління туристичними підприємствами: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук за спец. 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності) / В.М. Маховка – Київ: ПВНЗ «Європейський університет», 2015. – 21 с.

4. Шикіна О.В. Організаційно-економічне забезпечення функціонування готельних підприємств малої місткості: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук за спец. 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності) / О.В. Шикіна – Одеса: Одеський національний економічний університет, 2015. – 21 с.

5. Григор'єва Я.В. Фінансове забезпечення та використання розвитку туризму в Карпатському регіоні: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук за спец. 08.00.08 – фінанси, гроші та кредит / Я.В. Григор'єва – Львів: Львівська державна фінансова академія, 2015. – 21 с.

6. Житнигор Б.С. Индустрия туризма. Книга 1. Искусство удивлять / Б.С. Житнигор, В.В. Павлов // Редкол.: Онипко А.Ф., Литвиненко А.Н., Житнигор С.Б. и др.; Укр. ак. наук; Акад. соврем. искусства. – Бендеры: Полиграфист, 2008. – 200 с.

7. Житнигор Б.С. Индустрия туризма. Конкуренция в мире путешественников. Книга 2. / Б.С. Житнигор, В.В. Павлов // Редкол.: Онипко А.Ф., Литвиненко А.Н., Житнигор С.Б. и др.; Укр. ак. наук; Акад. соврем. искусства. – Бендеры: Полиграфист, 2008. – 241 с.

8. Філософія туризму. – К.: Кондор, 2004. – 258 с. Режим доступу: ourlib.net/books_ukr/filotur.htm

9. П'ятиницька Г.Т. Інноваційні ресторани технології: основні теорії. Нав. посіб. для вищ. навч. закладів / Г.Т. П'ятиницька, Н.О. П'ятиницький. – К.: Кондор-Видавництво, 2013. – 250 с.